

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

Дипломна робота
магістра

з теми: **«СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА
ФОРМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

Виконала:
магістрантка 2 курсу, Sz1-M21 групи
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Каштан Анна Вікторівна

Керівник:
Опалюк Т.Л., доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи

Рецензент:
Віннічук О.В., кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та філософії

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПРАВО НА СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	8
1.1. Зміст права на соціальне обслуговування.....	8
1.2. Міжнародні стандарти соціального обслуговування.....	15
1.3. Функції та принципи соціального обслуговування.....	36
Висновки до розділу 1.....	51
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	54
2.1. Досвід правового регулювання соціального обслуговування в зарубіжних країнах.....	54
2.2. Перспективи правового регулювання соціального обслуговування в Україні.....	68
Висновки до розділу 2.....	79
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС – Європейське Співтовариство

ЄСХ(п) – Європейська соціальна хартія (переглянута)

КЗпП України – Кодекс законів про працю України

Мінсоцполітики України – Міністерство соціальної політики України

МОП – Міжнародна організація праці

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ВСТУП

Актуальність теми. Перехід суспільства до ринкових відносин, загостривши соціальні проблеми, поставив у центр громадської думки подальший розвиток соціального захисту населення. Досвід розвинутих країн свідчить, що нормальне функціонування паралельно ринку й надійної системи соціального захисту населення – це необхідна і своєрідна плата суспільства, бізнесу й роботодавців за соціальний мир, стабільність існуючої системи й можливість ведіння належної господарської діяльності. Система соціального захисту має бути орієнтована на широкі верстви населення, але її реальне втілення щодо різних прошарків і груп належить бути диференційованим: здоровим, працездатним, активним членам суспільства вона повинна допомагати отримати рівні можливості в освітній і професійній сфері, а непрацездатним і соціально уразливим категоріям населення (інвалідам, пенсіонерам, багатодітним і неповним сім'ям, самотнім, дітям та ін.) надавати комплекс соціальних послуг, гарантувати отримання встановлених законом пільг і допомог, тобто створювати необхідні умови для життєдіяльності.

Невіддільною частиною системи соціального захисту населення України є соціальне обслуговування. За сучасних умов воно вже не може розглядатися лише як компенсаційна форма такого захисту у виді надання різного роду послуг, як організаційна форма соціальної роботи чи-як різновид соціальних технологій, оскільки це звужує його зміст. Соціальне обслуговування – це різновид специфічної діяльності, спрямованої на задоволення соціальних потреб окремих соціальних груп чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах і яким необхідна стороння допомога. Система соціального обслуговування, яка сьогодні формується, – найважливіша галузь соціальної царини суспільства, що полегшує долю мільйонів людей в умовах перехідного періоду за допомогою різних способів соціально-гуманістичної діяльності, спрямованої на адаптацію й реабілітацію окремої особи, сім'ї або певної групи населення, які потрапили у складну ситуацію. Робота в цьому напрямку, будучи досить складною за своєю сутністю, вимагає застосування науково виважених підходів. Першочерговим завданням на цьому шляху виступає системне

теоретичне вивчення соціального обслуговування людей як організаційно-правової форми їх соціального забезпечення.

Об'єктом дослідження послужили суспільні відносини, що формуються в процесі соціального обслуговування населення.

Предметом дослідження є теоретичні й практичні проблеми, пов'язані із соціальним обслуговуванням населення як організаційно-правовою формою соціального забезпечення.

Мета дослідження. Мета дипломної роботи полягає в тому, щоб на підставі поглибленого вивчення теоретичного доробку вчених, аналізу чинного законодавства України, міжнародних і зарубіжних актів та узагальнення практики їх реалізації з'ясувати сутність соціального обслуговування населення як організаційно-правової форми соціального забезпечення, визначити його функції та принципи, місце в системі соціального захисту населення, проаналізувати міжнародні й зарубіжні стандарти в цій царині, а також внести конкретні пропозиції з удосконалення нормативно-правового регулювання такого захисту.

Досягнення поставленої мети вимагало вирішення наступних **завдань**:

- сформулювати визначення поняття «соціальне обслуговування» й показати його співвідношення із суміжними правовими категоріями;
- визначити його місце в системі соціального забезпечення населення;
- установити функції соціального обслуговування;
- з'ясувати основні його принципи й розкрити їх зміст;
- висвітлити сутність соціальних ризиків у системі соціального обслуговування;
- розкрити зміст права на соціальне обслуговування;
- охарактеризувати міжнародні стандарти соціального обслуговування;
- виявити специфіку правового регламентування соціального обслуговування в зарубіжних країнах;
- розробити конкретні пропозиції з удосконалення нормативно-правової регламентації соціального обслуговування в умовах ринкової економіки.

Методологічною та теоретичною основою дослідження стали наукові праці таких учених, як В.М. Андрійв, Н.Б. Болотіна, В.Я. Буряк, М.О. Буянова, Т.З. Гарасимів, М.Л. Захарова, Р.І. Іванова, О.Є. Мачульська, О.М. Пономаренко, С.М. Прилипко, Н.О. Рунова, С.М. Синчук, І.М. Сирота, Б.І. Сташків, Е.Г. Тучкова, Я.М. Фогель, В.Ш. Шайхатдінов, О.М. Ярошенко та ін.

Методи дослідження. При вивченні й вирішенні зазначеної проблематики застосовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання, які в сукупності дозволили всебічно розв'язати поставлені завдання і внести пропозиції з удосконалення правового регулювання соціально-обслуговуючих відносин. Діалектичний метод надав можливості розглянути соціальне обслуговування як явище, що знаходиться в розвитку й тісно взаємодіє з іншими організаційно-правовими формами соціального забезпечення, а також сприяв розкриттю генези права людини на таке обслуговування. Логіко-семантичним методом поглиблено понятійний апарат науки права соціального забезпечення: запропоновано дефініції таких правових конструкцій, як «соціальне обслуговування», «соціальне послуги», «функції соціального обслуговування», «принципи соціального обслуговування», «міжнародні стандарти соціального обслуговування» та ін.. Формально-логічний використано при з'ясуванні місця соціального обслуговування в системі організаційно-правових форм соціального забезпечення. Порівняльно-правовий став у нагоді для порівняння національного законодавства, яке регламентує соціальне обслуговування, з міжнародними й зарубіжними стандартами в цій сфері. Метод документального аналізу дозволив досконало вивчити сучасний стан правового регулювання відносин із соціального обслуговування населення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дипломній роботі висновки і пропозиції можуть бути використані:

а) у науково-дослідницькій роботі – для подальших загальних і спеціальних наукових досліджень теоретичних і практичних проблем правового регулювання соціального захисту населення;

б) у правозастосуванні, тобто у практичній діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування, суб'єктів, що надають соціальні послуги,

соціальних працівників, а також органів державного нагляду й контролю у відповідній сфері.

Експериментальна база: Департамент соціального захисту населення Виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області; Управління соціального захисту населення Кам'янець-Подільської районної державної адміністрації Хмельницької області; Служба у справах дітей Виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області; (м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області).

Апробація результатів дослідження. Матеріали дипломної роботи магістра були апробовані на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 1 листопада 2022 року).

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю: Опалюк Т.Л., Каштан А.В. Особливості соціального обслуговування як організаційно-правової форми соціального забезпечення. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В, 2022. Вип. 36. С. 103-110 у співавторстві із науковим керівником.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінку, з них – 89 сторінок основного тексту. Список використаних джерел нараховує 111 позицій, 2 з яких іноземною мовою.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягає у з'ясуванні сутності соціального обслуговування як організаційно-правової форми соціального забезпечення, у визначенні його функцій і принципів, місця в системі соціального захисту населення, в аналізі міжнародних стандартів, розробці конкретних практичних пропозицій і наукових рекомендацій щодо розвитку й удосконалення нормативно-правового забезпечення і правозастосовної практики в досліджуваній сфері.

1. Поняття «соціальне обслуговування» і «соціальні послуги» слід розглядати в широкому і вузькому значеннях.

У першому розумінні соціальне обслуговування є частиною соціальної політики – діяльністю, спрямованою на різносторонній розвиток особистості, задоволення соціальних потреб широких верств населення шляхом надання різних соціальних послуг. Соціальні послуги в широкому значенні – це послуги, спрямовані на задоволення різноманітних соціальних потреб окремих осіб чи груп населення.

У другому розумінні соціальне обслуговування – це діяльність соціальних служб, спрямована на надання соціальних послуг людям, які опинилися в складних життєвих обставинах, з метою подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу й повноцінної життєдіяльності. У вузькому сенсі соціальні послуги – це комплекс різноманітних заходів, спрямованих на певні соціальні групи або окремих індивідів, які перебувають в складних життєвих ситуаціях і потребують сторонньої допомоги для поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації й повернення до повноцінного життя.

2. У змісті Закону України «Про соціальні послуги» має місце суперечність, що виражається в наступному: з одного боку, соціальне обслуговування здійснюється шляхом надання соціальних послуг (тобто останні слугать інструментом соціального обслуговування, яке є ширшим поняттям); з другого, соціальне обслуговування – це одна з форм надання соціальних послуг (тобто

поняття «соціальні послуги» є ширшим порівняно з поняттям «соціальне обслуговування»). Ця правова колізія вимагає вирішення на законодавчому рівні.

3. Закон України «Про соціальні послуги» (ст. 1) під соціальними послугами має на увазі комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на певні соціальні групи чи окремих індивідів, які перебувають у скрутних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації й повернення до повноцінного життя. Це визначення є недосконалим, позаяк перелічені в ньому заходи виділені за різними підставами. Правові, економічні, психологічні, медичні й освітні заходи можуть належать до реабілітаційних.

4. Функції соціального обслуговування – це відносно самостійні, але тісно пов'язані між собою види діяльності, спрямовані на поліпшення або відтворення життєдіяльності, соціальну адаптацію й повернення до повноцінного життя соціальних груп чи індивідів, які знаходяться у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги. До таких функцій належать: економічна, реабілітаційна, адаптаційна і профілактична.

5. Принципи соціального обслуговування – це виражені в чинному законодавстві керівні ідеї, характеризуючі сутність норм, присвячених соціальному обслуговуванню, і шляхи їх розвитку; вони віддзеркалюють основні напрямки політики держави в царині правового регулювання відносин із соціального обслуговування. Вони знаходять свою нову форму й новий зміст поступово, з набранням темпів розвитку ринковою економікою й оновленням законодавства. Ці принципи відбивають міру спрямованості держави на допомогу своїм громадянам, прагнення до гуманності і співчуття нужденним. Принципи соціального обслуговування охоплюють: адресність, доступність, добровільність, гуманність, конфіденційність, комплексність, єдність вимог, профілактичну спрямованість, стимулювання самостійного розв'язання життєвих проблем, рівні умови для надавачів соціальних послуг.

6. Право на соціальне обслуговування виступає у 3-х взаємопов'язаних аспектах: (а) соціальне право віддзеркалює рівень матеріального розвитку конкретної держави й суспільства та їх здатність забезпечити гідний рівень життя особи; (б) природне є невіддільним від особи, позатериторіальним і позанаціональним; (в) суб'єктивне належить конкретній особі в конкретній ситуації, воно юридично забезпечене її можливостями діяти за власним бажанням.

7. Серйозним недоліком Закону України «Про соціальні послуги» є те, що у ньому бракує норми, в якій містилися б основні обов'язки отримувачів соціальних послуг, хоча згідно зі ст. 10 цього Закону при одержанні останніх громадяни мають право на інформацію не тільки щодо своїх прав, а й обов'язків та умов надання цих послуг. Запропоновано відповідну статтю викласти в такій редакції:

Стаття 10. «Основні обов'язки отримувачів соціальних послуг

При одержанні соціальних послуг громадяни зобов'язані:

– подати відповідно до нормативно-правових актів документи й надати відомості, необхідні для вирішення питання про отримання соціальних послуг;

– повідомляти особам, які надають соціальні послуги, про зміну всіх обставин, що впливають на отримання соціальних послуг».

8. Міжнародні стандарти соціального обслуговування – це закріплені в міжнародно-договірних нормах, добровільно взяті взаємні зобов'язання держав по встановленню й функціонуванню національної системи соціального обслуговування з метою найбільш ефективною реалізації права громадян на останнє в порядку й на умовах, що відповідають сучасним загальноцивілізаційним вимогам. Ці стандарти гармонізуюче впливають на національне законодавство держав, оскільки їх мета спрямована не на створення єдиного правового регулювання, а на досягнення певного результату, визначеного у відповідних міжнародних документах, що, у свою чергу, передбачає можливість застосовувати механізм імплементації, найбільш прийнятний для тієї чи іншої національної правової системи. До міжнародних стандартів соціального обслуговування належать: (а) безумовне визнання права людини на соціальне обслуговування; (б) рівноправність у цій сфері; (в)

зобов'язання держав стосовно формування такої системи соціального обслуговування, яка відповідатиме рівню соціального-економічного розвитку країни, і щодо сприяння її розширенню й удосконаленню.

9. Україна не взяла на себе міжнародні зобов'язання стосовно стандартів соціального обслуговування, які знайшли відбиття в Конвенціях МОП. У той же час в умовах реформування законодавства про соціальне обслуговування потреба в ратифікації Конвенцій №102, 117, 118, 157 істотно зростає. Не будучи пов'язаною міжнародними зобов'язаннями, Українська держава подекуди вважає за можливе погіршувати становище своїх громадян, відступаючи від принципу стабільності їх правового статусу і спадкоємності розвитку соціального законодавства з позицій збереження раніше набутих прав. Верховній Раді й Кабінету Міністрів України за участю соціальних партнерів, представників МОП, всеукраїнських громадських організацій слід вжити заходів щодо розгляду можливості ратифікації Україною перелічених Конвенцій МОП.

10. Основні цілі соціального обслуговування в зарубіжних країнах: (а) сприяння громадянам у подоланні скрутних життєвих ситуацій; (б) активізація зусиль громадян і їх сімей, створення умов для самостійного вирішення ними своїх проблем; (в) гарантування рівних можливостей для всіх членів суспільства; (г) забезпечення можливості вести гідне, безпечне життя; (д) прогнозування й попередження складних життєвих труднощів. Від та обсяг соціального обслуговування вирішальною мірою залежить від ефективності економіки країни.

Важливим чинником належного функціонування системи соціального обслуговування в зарубіжних державах є якісно розроблена правова основа, єдиний концептуальний підхід до законотворчості в цій царині. В основі даної системи має бути: (а) системність у законодавчій діяльності, тобто в кожному виді й у кожній формі соціального обслуговування повинен бути визначений перелік першочергових проектів нормативних актів; (б) ухвалюваним законам належить враховувати існуючі реальності й відповідати фінансовим можливостям держави; (в) ухвалювані закони слід підкріплювати нормативними актами, що регламентують

порядок їх реалізації. Виконання законів необхідно поставити під суворий контроль державних органів і громадськості.

Розвиток системи соціального обслуговування не може орієнтуватися на короткострокові завдання, а повинен відбуватися відповідно до стратегічних напрямків державної соціальної політики, яка може зазнавати тактичних коригувань, але в цілому бути цільною, розумною, раціональною й ефективною, формуватися з урахуванням історичних умов і національних особливостей, політики й економічної ситуації, культурних традицій держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійв В.В. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування / В.В. Андрійв: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Східноукр. нац. ун-т. Луганськ, 2011. 197 с.
2. Андрійв В.М. Місце соціальних прав в системі прав людини: міжнародно-правовий досвід і законодавство України. Захист соціальних та економічних прав людини: міжнародні стандарти і законодавство України: матер. наук.-практ. конф., 12 берез. 2004 р., м. Київ. – К.: КЮІ МВС України, Ч. 2. 2004. С. 7 – 10.
3. Бермічева О.В. Соціальна функція держави в Україні. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Нац. ун-т внутр. справ. Х., 2002. 200 с.
4. Болотіна Н.Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. *Право України*. №4. 2000. С. 39 – 41.
5. Болотіна Н.Б. Соціальні права людини та їх державне забезпечення: сучасні тенденції розвитку. *Захист соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення*: матер. наук.-практ. конф., 30 січ. 2003 р., м. Київ / за ред. Н.Б. Болотіної. К.: МП «Леся», 2003. С. 7 – 17.
6. Бурлай Є. До питання про функції права. *Вісн. Акад. прав. наук України*. №3.2005. С. 31 – 42.
7. Варланов С.О. Економічні і соціальні права людини: європейські стандарти та їх впровадження в юридичну практику України (загальнотеоретичне дослідження) / С.О. Варланов // *Праці Львів. лабораторії прав людини і громадянина НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрНУ* / гол. ред. П.М. Рабінович. – Серія I: *Дослідження та реферати*. – Вип. 19. – Л.: Край, 2009. – 196 с.
8. Віденський Міжнародний план дій з проблем старіння: план ООН від 06.08.1982 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
9. Всесвітня програма дій стосовно інвалідів: програма ООН від 03.12.1982 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

10. Гарасимів Т.З. Принципи права соціального забезпечення України / Т.З. Гарасимів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Львівський нац. ун-т. Л., 2001. 158 с.
11. Грекова М.М. Міжнародні трудові стандарти як основа вдосконалення трудового законодавства України / М.М. Грекова: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Нац. юрид. акад. України. Х., 2009. 204 с.
12. Декларація прав дитини: декларація ООН від 20.11.1959 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
13. Декларація про права інвалідів: декларація ООН від 09.12.1975 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
14. Декларація соціального прогресу та розвитку: декларація ООН від 11.12.1969 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
15. Дроздов С. Окремі аспекти інтегрування України в Європейське та світове співтовариство (в світлі проблем прав людини). *Право України*. №9. 1998. С. 9 – 15.
16. Європейська соціальна хартія (переглянута): Хартія РЄ від 03.05.1996 р., №163. *Відом. Верхов. Ради України*. 2007. №51.
17. Європейський кодекс соціального забезпечення: кодекс РЄ від 16.04.1964 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
18. Журба О.В. Праця громадян України за кордоном: особливості правового регулювання / О.В. Журба: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Харківський нац. ун-т внутр. справ. Х., 2008. - 194 с.
19. Загальна декларація прав людини: прийнята резолюцією 217 А (III) ГА ООН від 10.12.1948 р. // Документи ООН A/RES/217A: *Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи* / упоряд. Ю.К. Качуренко. 2-е вид. К.: Юрінформ, 1992. С. 18 – 24.
20. Загальна теорія держави і права: підруч. / за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Х.: Право, 2009. 584 с.
21. Кодекс законів про працю України // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971. – Дод. до №50. – Ст. 375.

22. Колодій А.М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання) / А.М. Колодій: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01; 12.00.02 / Нац. акад. внутр. справ України. К., 1998. – 382 с.
23. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. // Офіц. вісн. України. 2006. №32. Ст. 2371.
24. Конвенція про права дитини: конвенція ООН від 20.11.1989 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
25. Конвенція про права інвалідів: конвенція ООН від 13.12.2006 р. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
26. Конопліна Ю.С. Соціальне страхування: навч. посіб. / Ю.С. Конопліна. Суми: ВТД «Університет. кн.», 2008. 224 с.
27. Конституційне право України / за ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. К.: Укр. центр правн. студій, 1999. 376 с.
28. Конституція України: наук.-практ. коментар / редкол.: В.Я. Тацій, О.В. Пертишин, Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2011. 1128 с.
29. Конституція України: прийнята на V сесії Верхов. Ради України 28.06.1996 р., №254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
30. Кримінальний кодекс України: прийнятий Верхов. Радою України 05.04.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. 2001. №25-25. Ст. 131.
31. Кульбашна О.А. Проблема адаптації проекту трудового кодексу до міжнародних стандартів / О.А. Кульбашна // Вісн. Запорізьк. держ. ун-ту. 2004. №1. С. 142 – 145.
32. Лаврів О.Я. Система принципів трудового права України / О.Я. Лаврів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / ІДП НАН України. К., 2006. 211 с.
33. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: схвал. пост. колегії М-ва юстиції

України від 21.11.2000 р., №41 [Електрон. ресурс]. Режим доступу:
<http://www.rada.gov.ua>

34. Мигович І.І. Соціальна робота у вищій школі / І.І. Мигович. Ужгород: Вид-во Ужгород. нац. ун-ту, 2001. – 48 с.

35. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: пакт ООН від 16.12.1966 р. // Вісн. КС України. 2007. №1.

36. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: пакт ООН від 16.12.1966 р. // Вісн. КС України. 2006. №4.

37. Пономаренко О.М. Правове регулювання соціального забезпечення допомогою у зв'язку з народженням та вихованням дитини / О.М. Пономаренко: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Харків. нац. пед. ун-т. Х., 2005. 225 с.

38. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / уклад.: І.В. Козубовська, І.І. Мигович, В.В. Сагарда та ін.; за заг. ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. Ужгород: Мистецька лінія, 2001. 152 с.

39. Порівняльне правознавство: підруч. / за ред. В.Д. Ткаченка. Х.: Право, 2003. 274 с.

40. Право соціального забезпечення в Україні: підруч. / за заг. ред. С.М. Прилипко, О.М. Ярошенка. Х.: ФІНН, 2009. 434 с.

41. Право соціального забезпечення: навч. посіб. / за ред. П.Д. Пилипенка. К.: Вид. дім «Ін Юре», 2006. 496 с.

42. Прилипко С.М. Предмет права соціального забезпечення / С.М. Прилипко: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05 / Нац. юрид. акад. України. Х., 2007. 382 с.

43. Прилипко С.М. Проблеми теорії права соціального забезпечення / С.М. Прилипко. Х.: ПП «Берека-Нова», 2006. 264 с.

44. Прилипко С.М. Трудове право України: підруч. / С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко. – 2-ге вид., перероб. і доп. Х.: ФІНН, 2009. 728 с.

45. Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов ведення бізнесу в Україні: Закон України від 15.12.2009 р., №1759-VI // Відом. Верхов. Ради України. 2010. №9. Ст. 76.

46. Про встановлення міжнародної системи збереження прав у галузі соціального забезпечення: конвенція МОП від 21.06.1982 р., №157 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

47. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 р., №2017-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. №48. Ст. 409.

48. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: *Закон України* від 13.01.2005 р., №2342-IV // Відом. Верхов. Ради України. 2005. №6. – Ст. 147.

49. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації та проведення вуличної соціальної роботи з бездомними особами: наказ М-ва праці та соц. політики України від 26.07.2010 р., №205 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

50. Про затвердження Порядку взаємодії центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді із закладами охорони здоров'я щодо профілактики раннього соціального сирітства: наказ М-ва праці та соц. політики України від 24.07.2007 р., №2643/420 // Офіц. вісн. України. – 2007. – №58. – Ст. 2324.

51. Про затвердження Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу: наказ МОЗ України від 15.04.2008 р., №199 // Офіц. вісн. України. – 2008. – №50. – Ст. 1644.

52. Про затвердження Порядку регулювання тарифів на платні соціальні послуги: пост. КМУ від 09.04.2005 р., №268 // Офіц. вісн. України. – 2005. – №15. – Ст. 759.

53. Про затвердження Правил організації та проведення конкурсу на залучення бюджетних коштів для надання соціальних послуг: постанова КМУ від 29.04.2004 р., №559 // Офіц. вісн. України. – 2004. – №17. – Ст. 1189.

54. Про затвердження та впровадження Примірного галузевого стандарту надання соціальних послуг з соціальної адаптації учнів та випускників закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа: наказ Держ. соц. служби для сім'ї, дітей та молоді від 21.12.2009 р., №4389 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

55. Про затвердження типових положень (взірцевих) про територіальний центр соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян і про відділення соціальної допомоги вдома: наказ М-ва соц. захисту населення України від 01.04.1997 р., №44 // Офіц. вісн. України. – 1997. – №39.

56. Про затвердження типових положень про Головне управління праці та соціального захисту населення обласної, Київської міської, управління праці та соціального захисту населення Севастопольської міської і про управління праці та соціального захисту населення районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації: пост. КМУ від 30.05.2007 р., №790 // Офіц. вісн. України. – 2007. – №41. – Ст. 1626.

57. Про затвердження Типового положення про реабілітаційну установу змішаного типу для інвалідів і дітей-інвалідів: наказ М-ва праці та соц. політики України від 26.05.2009 р., №196 // Офіц. вісн. України. – 2009. – №64. – Ст. 2259.

58. Про затвердження Типового положення про центр професійної реабілітації інвалідів: наказ М-ва праці та соц. політики України від 09.10.2006 р., №372 // Офіц. вісн. України. – 2006. – №44. – Ст. 2960.

59. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р., №2297-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – №34. – Ст. 481.

60. Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями: указ Президента України від 19.05.2011 р., №588/2011 // Офіц. вісн. Президента. – 2011. – №16. – Ст. 741.

61. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р., №2657-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №48. – Ст. 650.

62. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р., №1906-ІV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – №50. – Ст. 540.

63. Про мінімальні норми соціального забезпечення: конвенція МОП від 28.06.1952 р., №102 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

64. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 р., №3721-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – №4. – Ст. 18.

65. Про основні цілі та норми соціальної політики: конвенція МОП від 22.06.1962 р., №117 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

66. Про Положення про Міністерство соціальної політики України: указ Президента України від 06.04.2011 р., №389/2011 // Офіц. вісн. України. – 2005. – №26. – Ст. 354.

67. Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку: пост. КМУ від 14.01.2004 р., №12 // Офіц. вісн. України. – 2004. – №2 (Ч. 1). – Ст. 759.

68. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 04.02.1994 р., №3929-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – №23. – Ст. 161.

69. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р., №1489-ІІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – №19. – Ст. 143.

70. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої): Закон України від 14.09.2006 р., №137-V // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – №43. – Ст. 418.

71. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів №2, 4, 7

та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 р., №475/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – №40. – Ст. 263.

72. Про ратифікацію Конвенції про права дитини: пост. Верхов. Ради УРСР від 27.02.1991 р., №789-ХІІ // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – №13. – Ст. 145.

73. Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї: Закон України від 16.12.2009 р., №1767-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – №9. – Ст. 77.

74. Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права: указ Президії Верхов. Ради УРСР від 19.10.1973 р., №2148 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

75. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Закон України від 10.11.1994 р., №237/94-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – №46. – Ст. 415.

76. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 06.10.2005 р., №2961-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – №2-3. – Ст. 36.

77. Про Рекомендації парламентських слухань «Соціальне страхування та соціальне забезпечення в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку»: пост. Верхов. Ради України від 21.06.2005 р., №2679-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – №29. – Ст. 389.

78. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення та реальний стан дотримання прав дитини в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 05.04.2011 р., №3189-VI // Голос України. – 2011. – №72.

79. Про рівноправність громадян держави та іноземців і осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення: конвенція МОП від 28.06.1962 р., №118 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

80. Про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта: висновок М-ва юстиції України від 17.06.2009 р., №2/95 // Офіц. вісн. України. – 2009. – №83. – Ст. 2836.

81. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 р., №3160-VI // Офіц. вісн. України. – 2005. – №26. – Ст. 354.

82. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 р., №2558-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – №42. – Ст. 213.

83. Про схвалення Концепції реформування системи соціальних послуг: розпорядж. КМУ від 13.04.2007 р., №178-р // Офіц. вісн. України. – 2007. – №28. – Ст. 1122.

84. Прокопенко В.І. Трудове право України: підруч. / В.І. Прокопенко. – Х.: Консум, 1998. – 480 с.

85. Пустовіт Ж.М. Основні соціальні права та свободи людини і громадянина в Україні / Ж.М. Пустовіт: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / ІДП НАН України. – К., 2001. – 20 с.

86. Рабінович П.М. Потребовий дослідницький підхід – інструмент з'ясування соціальної сутності прав людини / П.М. Рабінович // Право України. – 2005. – №7. – С.94 – 97.

87. Рабінович П.М. Права людини і громадянина: навч. посіб. / П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2004. – 463 с.

88. Рабінович П.М. Соціальне право: деякі питання загальної теорії / П.М. Рабінович, О.З. Панкевич // Право України. – 2003. – №1. – С. 104 – 107.

89. Рунова Н.О. Правове регулювання соціального обслуговування в Україні / Н.О. Рунова: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Східноукр. нац. ун-т. – Луганськ, 2011. – 182 с.

90. Семигіна Т.В. Соціальні послуги в Україні: сьогодення та перспективи / Т.В. Семигіна, К.С. Міщенко, Т.Г. Кіча та ін. – К.: ВК «Зірка», 2007 – 52 с.

91. Синчук С.М. Право соціального забезпечення України: навч. посіб. / С.М. Синчук, В.Я. Бурак / за ред. С.М. Синчука. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 306 с.

92. Сінчук С. Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення / С. Сінчук // Право України. – 2003. – №3. – С. 52 – 55.

93. Справа про безоплатну медичну допомогу: рішення КС України від 29.05.2002 р., №10-рп/2002 // Офіц. вісн. України. – 2002. – №23. – Ст. 1132.

94. Справа про надання допомоги по тимчасовій непрацездатності: рішення КС України від 17.03.2005 р., №1-рп/2005 // Офіц. вісн. України. – 2005. – №13. – Ст. 673.

95. Стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав і свобод людини: виступ Уповноваж. Верхов. Ради України з прав людини Н. Карпачової на представленні у Верхов. Раді України Спец. доповіді від 10.12.2008 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

96. Стандарт надання соціальних послуг хворим з потрійним діагнозом (ВІЛ-інфекція, туберкульоз, залежність від наркотичних речовин): затв. наказом М-ва України у справах сім'ї, молоді та спорту, М-ва праці та соц. політики України, МОЗ України від 13.09.2010 р., №3123/275/770 // Офіц. вісн. України. – 2010. – №81. – Ст. 2861.

97. Стандарт надання соціальних послуг хворим на поєднані захворювання туберкульоз та ВІЛ-інфекцію: затв. наказом М-ва України у справах сім'ї, молоді та спорту, М-ва праці та соц. політики України, МОЗ України від 13.09.2010 р., №3123/275/770 // Офіц. вісн. України. – 2010. – №81. – Ст. 2861.

98. Статут Організації Об'єднаних Націй: затв. ГА ООН 26.06.1945 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

99. Сташків Б.І. Право людини на соціальне забезпечення та його реалізація в Україні / Б.І. Сташків // Захист соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення: матер. наук.-практ. конф., 30 січ. 2003 р., м. Київ / за ред. Н.Б. Болотіної. – К.: МП «Леся», 2003. – С. 40 – 44.

100. Сташків Б.І. Принципи права соціального забезпечення / Б.І. Сташків // Право України. – 2002. – №4. – С. 84 – 89.

101. Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження / Н.В. Сюр: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Київський нац. ун-т внутр. справ. – К., 2006. – 183 с.

102. Типове положення про центр реінтеграції бездомних громадян: затв. наказом М-ва праці та соц. політики України від 14.02.2006 р., №31 // Офіц. вісн. України. – 2006. – №17. – Ст. 1277.

103. Тюптя Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. / Л.Т. Тюптя, І.Б. Іванова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 574 с.

104. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: угода від 14.06.1994 р. // Офіц. вісн. України. – 2006. – №24. – Ст. 1794.

105. Чанишева Г.І. Декларація МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації: зміст і значення / Г.І. Чанишева [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1325/115/>

106. Шумило М.М. Правове регулювання пенсійного забезпечення державних службовців / М.М. Шумило. – К.: Ніка- Центр, 2010. – 272 с.

107. Щербина В.І. Функції трудового права / В.І. Щербина: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05 / Акад. мит. служби України. – Дніпропетровськ, 2009. – 423 с.

108. Юридична енциклопедія: в 6-ти т. – Т. 1. – К.: Укр. енцикл., 2001. – 660 с.

109. Яковюк І.В. Соціальна держава: питання теорії і шляхи її становлення / І.В. Яковюк: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Нац. юрид. акад. України. – Х., 2000. – 199 с.
110. Sories F., Maier C., Beer A., & Thomas V. Addressing the Needs of Military Children Through Family-Based Play Therapy. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 2015. 37(3). pp. 209–220. doi:10.1007/s10591-015-9342-x
111. Sullivan K. An Application of Family Stress Theory to Clinical Work with Military Families and Other Vulnerable Populations. *Clinical Social Work Journal*, 2015. 43(1). pp. 89–97. doi:10.1007/s10615-014-0500-7